

URZĄDZENIA SPRZĘT I NARZĘDZIA MEDYCZNE ORAZ ORTOPEDYCZNE	N O R M A B R A N Ż O W A	BN-89
	Zestawy rentgenowskie medyczne Rastry przeciwrozproszeniowe liniowe	5972-01
	Parametry podstawowe, określenia, metody pomiarów i znakowanie	Grupa katalogowa 1422

BN-89/5972-01 (neq CT CЭB 5201-85, neq IEC 627/1978)

PRZEDMOWA

BN-89/5972-01 jest tłumaczeniem normy międzynarodowej RWPG CT CЭB 5201-85 Растры отсеивающие линейные медицинских рентгеновских аппаратов. Номенклатура основных параметров, методы измерений и маркировка.

W przypadkach spornych rozstrzygający jest tekst rosyjski.

Przedmowa oraz Informacje Dodatkowe stanowią krajowe uzupełnienie treści normy międzynarodowej RWPG CT CЭB 5201-85.

W stosunku do normy międzynarodowej IEC 627/1978 Characteristics of anti-scatter grids used in X-ray equipment norma BN-89/5972-01 zawęza przedmiot do rastrów przeciwrozproszeniowych liniowych.

NORMA MIĘDZYNARODOWA CT CЭB 5201-85

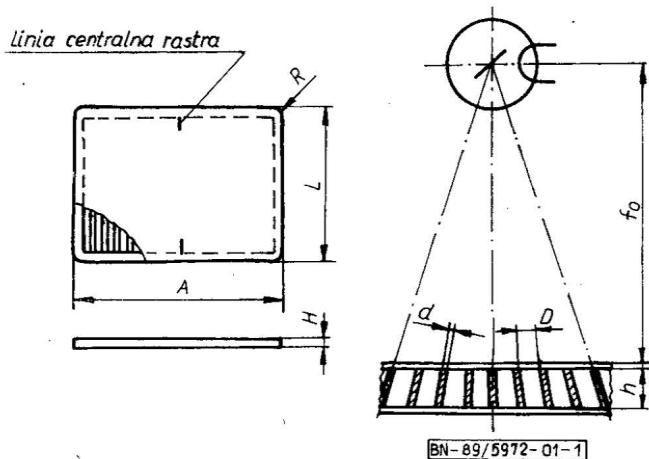
1. PARAMETRY PODSTAWOWE, OKREŚLENIA

Parametry podstawowe określone w normie obejmują parametry geometryczne i parametry promieniowania.

1.1. Parametry geometryczne

Parametry geometryczne określono na rys. 1.

Zgłoszona przez Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Techniki Medycznej
Ustanowiona przez Dyrektora OBRTM ORMED dnia 5 kwietnia 1989 r.
jako norma obowiązująca od dnia 1 stycznia 1990 r.
(Dz. Norm. i Miar nr 4/1989, poz. 8)

Rys. 1

A — wymiar poprzeczny w stosunku do pasków pochłaniających, L — wymiar wzdłużny w stosunku do pasków pochłaniających, H — grubość rastra (z obramowaniem), f_0 — ogniskowa rastra, h — wysokość pasków pochłaniających, D — odstęp między paskami pochłaniającymi, d — grubość paska pochłaniającego, R — promień zaokrąglenia

$$\text{Współczynnik rastra } r = \frac{h}{D} \quad (1)$$

$$\text{Gęstość wypełnienia } N = \frac{1}{d+D} \quad (2)$$

1.2. Parametry promieniowania

1.2.1. Transmitancja rastra dla promieniowania pierwotnego (T_p) — stosunek wskazywanego natężenia promieniowania pierwotnego z rastrem przeciwrozproszeniowym umieszczonym w danej wiązce promieniowania (I'_p) do natężenia bez rastra (wyjętego z wiązki promieniowania) przy zadanych warunkach pomiaru (I_p).

$$T_p = \frac{I'_p}{I_p} \quad (3)$$

1.2.2. Transmitancja rastra dla promieniowania rozproszonego (T_s) — stosunek wskazywanego natężenia promieniowania rozproszonego z rastrem przeciwrozproszeniowym umieszczonym w danej wiązce promieniowania (I'_s) do natężenia bez rastra, przy zadanych warunkach pomiaru (I_s).

$$T_s = \frac{I'_s}{I_s} \quad (4)$$

1.2.3. Transmitancja rastra dla promieniowania całkowitego (T_t) — stosunek wskazywanego natężenia promieniowania z rastrem przeciwrozproszeniowym, umieszczonym w danej wiązce promieniowania (I'_t) do natężenia bez rastra przeciwrozproszeniowego, przy zadanych warunkach pomiaru (I_t).

$$T_t = \frac{I'_t}{I_t} \quad (5)$$

1.2.4. Współczynnik skuteczności rastra (Σ) jest określony wzorem

$$\Sigma = \frac{T_p}{T_s} \quad (6)$$

1.2.5. Współczynnik ekspozycji rastra (B) jest określony wzorem

$$B = \frac{1}{T_t} \quad (7)$$

2. METODY POMIARÓW

2.1. Określenie parametrów geometrycznych

2.1.1. Sprawdzenie wymiarów gabarytowych należy wykonać przyrządami pomiarowymi zapewniającymi wymaganą dokładność pomiaru¹⁾.

2.1.2. Pomiar ogniskowej rastra i sprawdzenie gęstości wypełnienia należy wykonać za pomocą zdjęcia kontrolnego.

2.1.2.1. Zdjęcie kontrolne rastra należy wykonać bez folii wzmacniających na medycznej rentgenowskiej błonie o wymiarach nie mniejszych niż 30×40 cm.

2.1.2.2. Zdjęcie należy wykonać za pomocą generatora rentgenowskiego diagnostycznego zapewniającego następujące warunki:

1) napięcie na lampie rentgenowskiej w czasie wykonywania zdjęcia powinno wynosić (60 ± 3) kV;

2) lampa powinna mieć całkowitą (własną i dodatkową) filtrację, równoważną filtracji aluminium o grubości 2 mm;

3) prąd anodowy i czas naświetlenia powinny być dobrane tak, aby zaczerwienie błony na zdjęciu kontrolnym przy wywoływaniu normalnym wynosiło $1 \pm 0,3$.

2.1.2.3. Prawidłowość ogniskowania rastra należy sprawdzić wizualnie, oceniając równomierność zaczerwienia zdjęcia kontrolnego przy użyciu negatoskopu, zapewniającego możliwość oglądania zdjęć o wymiarach nie mniejszych niż 30×40 cm. Porównanie różnic gęstości optycznej należy wykonać za pomocą densytometru zapewniającego błąd pomiaru nie większy niż $\pm 0,03$.

2.1.2.4. Gęstość wypełnienia należy sprawdzić na kontrolnym zdjęciu rentgenowskim za pomocą optycznego przyrządu o powiększeniu nie mniejszym niż 10×, obliczając rzeczywistą gęstość wypełnienia nie mniej niż w 3 miejscach kontrolnego zdjęcia — w środku i na brzegach.

Gęstość wypełnienia należy określić jako średnią arytmetyczną wyników trzech pomiarów.

2.1.3. Współczynnik rastra należy obliczyć ze wzoru (1).

2.2. Określenie parametrów promieniowania

2.2.1. Warunki badania powinny być następujące:

1) napięcie na lampie rentgenowskiej (100 ± 10) kV;

2) filtracja całkowita (własna i dodatkowa filtracja lampy) równoważna filtracji aluminium o grubości 4 mm;

3) odległość ognisko lampy — raster (1000 ± 100) mm;

4) odległość raster — folia wzmacniająca (20 ± 2) mm;

5) filtracja składowej miękkiej promieniowania rentgenowskiego i ochrona przed światłem przed folią

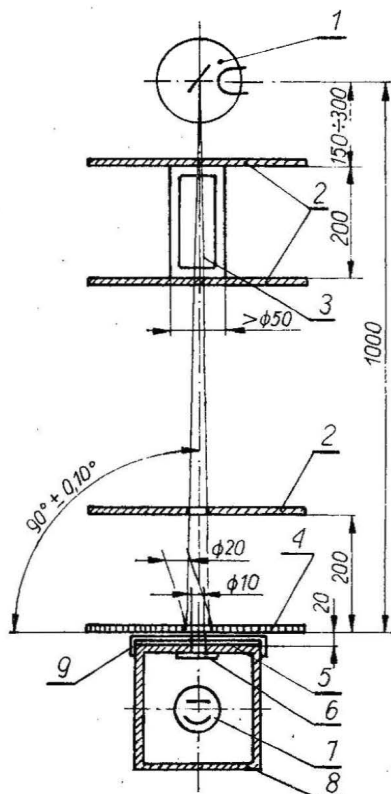
¹⁾ Patrz Informacje dodatkowe p. 4.

wzmacniającą równoważna filtracji i ochronie przed światłem aluminium o grubości 0,5 mm.

2.2.2. Transmitancja promieniowania pierwotnego powinna być określona przy użyciu filtru z miedzi elektrolitycznej grubości $(1,00 \pm 0,01)$ mm umieszczonego zamiast rastra. Przy napięciu na lampie rentgenowskiej 100 kV powinna wynosić $(31,5 \pm 1 \cdot 5)\%$.

2.2.3. Aby określić parametry promieniowania rastra, konieczne jest posługiwanie się urządzeniem, którego schemat przedstawiono na rys. 2 (wymiarzy w mm).

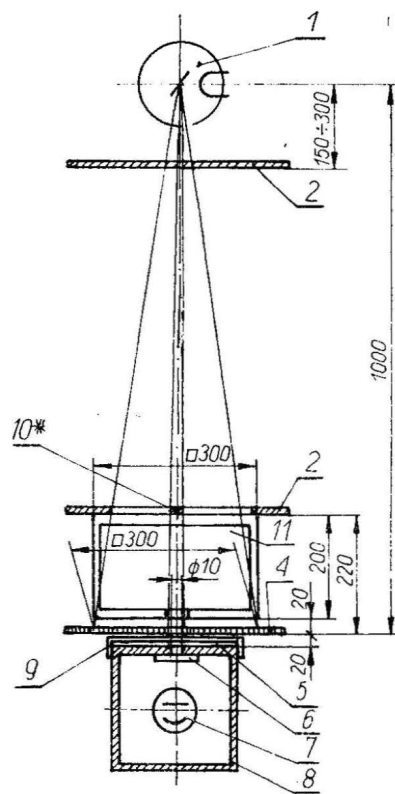
Schemat układu do określenia transmitancji rastra dla promieniowania pierwotnego

2) napięcie z fotopowielacza należy mierzyć woltmierzem prądu stałego wg PN-84/E-06501¹⁾ o klasie dokładności 0,5.

2.2.4. Źródło promieniowania rozproszonego — regularny fantom wodny o bokach podstawy 300 ± 1 mm $\times$ 300 ± 1 mm; wykonany ze szkła organicznego grubości 5 mm ze słupem wody wysokości 200 mm, sumaryczna grubość dna i przykrywki 10 ± 2 mm. Na górnej powierzchni fantomu powinien znajdować się ogranicznik ołowioowy grubości 5 mm ograniczający wiązkę

Schemat układu do określenia transmitancji rastra dla promieniowania rozproszonego i całkowitego

Rys. 2

1 — lampa rentgenowska, 2 — ograniczniki ołowioowe, 3 — fantom cylindryczny — równoważnik absorpcyjnego działania źródła promieniowania rozproszonego, 4 — raster, 5 — folia wzmacniająca, 6 — szkło ołowioowe, 7 — fotopowielacz, 8 — ochronny kołpak ołowioowy, 9 — filtr aluminium, 10* — ekran ołowioowy grubości 5 mm, 11 — fantom regularny — źródło promieniowania rozproszonego

Elementy układu:

1) radioluminescencyjny przetwornik promieniowania rentgenowskiego — wolframianowa folia wzmacniająca o gęstości powierzchniowej (75 ± 10) mg/cm³ i średnicy pola pomiarowego $(1 \pm 0,1)$ cm w połączeniu z fotopowielaczem o czułości nie mniejszej niż 10 A/lm; zasilanie fotopowielacza należy podać z typowego układu dzielnika napięcia zapewniającego dla prądu obciążenia 2 mA odchyłkę napięcia od wartości nominalnej nie większą niż 0,1%; fotopowielacz należy chronić przed działaniem ubocznym promieniowania za pomocą szkła, równoważnego ołowioowi o grubości 5 mm, stojącemu przed fotokatodą oraz kołpakiem ołowioowym grubości 3 mm;

padającą na płaszczyznę rastra, o wymiarach do 300×300 mm. Położenie robocze fantomu — nad rastrem.

2.2.5. Ekwiwalent absorpcyjnego działania źródła promieniowania rozproszonego — fantom, którym jest hermetycznie zamknięty, wypełniony wodą, prawidłowy cylinder średnicy większej niż 50 mm i wysokości 200 ± 1 mm ze szkła organicznego grubości $3 \div 5$ mm i sumarycznej grubości dna i przykrywki 10 ± 2 mm.

Na wejściu i wyjściu z fantomu powinny znajdować się ograniczniki ołowioowe grubości 5 mm, ograniczające wiązkę padającą na płaszczyznę rastra do średnicy 20 mm. Położenie robocze fantomu — pod lampą.

*) Znajduje się tylko w układzie do określenia transmitancji dla promieniowania rozproszonego.

¹⁾ PN-84/E-06501 jest merytorycznie zgodna z CT 788-77, z wyjątkami opisanymi w p. 4.3 Informacji dodatkowych do PN-84/E-06501.

Odległość między ogniskiem lampy i górną powierzchnią fantomu od 150 do 300 mm.

3. ZNAKOWANIE

Na stronie rastra, zwróconej do lampy rentgenowskiej, powinno znajdować się wyraźne oznaczenie zawierające informacje:

1) umowne oznaczenie lampy rentgenowskiej wg CT RWPG 2585-80¹⁾,

- 2) oznaczenie rastra,
- 3) położenie linii centralnej rastra,
- 4) chemiczny symbol materiału pochłaniającego,
- 5) znak handlowy i (lub) nazwa producenta lub przedsiębiorstwa handlu zagranicznego,
- 6) typ i numer serii,
- 7) rok produkcji (dwie ostatnie cyfry).

Przykład oznaczenia rastra o wymiarach 440×466 mm, o współczynniku rastra $r = 6$, gęstości wypełnienia $N = 35$, ogniskowej rastra $f = 100$ cm:

RASTER PRZECIWRZOSZENIOWY 440×466×6×35×100
BN-89/5972-01

¹⁾

wg CT RWPG 2585-80 rys. 14.

K O N I E C

ZAŁĄCZNIK INFORMACYJNY WYKAZ HASEŁ (DESKRYPTORÓW)*

Hasła (deskryptory): **zestawy rentgenowskie, rastry, rastry przeciwrozproszeniowe liniowe, parametry, parametry podstawowe, metody badań, znakowanie, parametry promieniowania, parametry geometryczne, transmitancja, gęstość optyczna.**

KONIEC NORMY MIĘDZYNARODOWEJ

INFORMACJE DODATKOWE

1. **Instytucja opracowująca normę** — Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Techniki Medycznej ORMED, Warszawa.

2. **Normy związane**
PN-84/E-06501 Mierniki elektryczne analogowe o działaniu bezpośrednim i ich przybory. Wymagania i badania

3. **Normy międzynarodowe**
RWPG CT CЭB 788-77 Приборы электроизмерительные показывающие. Общие технические требования

CT CЭB 2585-80 Аппараты рентгеновские медицинские. Символы обслуживания

CT CЭB 5201-85 Растры отсеивающие линейные медицинских рентгеновских аппаратов. Номенклатура основных параметров, методы измерений и маркировка

IEC 627-1978 Characteristics of anti-scatter grids used in X-ray equipment

4. **Wykaz rozbieżności w stosunku do CT CЭB 5201-85**
p. 2.1.1 rozbieżność polega na niepowołaniu w normie krajowej odpowiednika krajowego normy CT CЭB 303-76 z powodu jego braku. Norma CT CЭB 303-76 nie została przyjęta przez stronę polską.

p. 2.2.3.2 rozbieżność polega na powołaniu normy PN-84/E-06501, odpowiednika krajowego merytorycznie zgodnego z CT CЭB 788-77, z wyjątkami opisanymi w p. 4.3 Informacji dodatkowych do PN-84/E-06501.

5. **Projekt normy branżowej przygotowała** — mgr inż. Wanda Grzędzińska, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Techniki Medycznej ORMED, Warszawa.

* Deskryptory międzynarodowego tezaury normalizacyjnego RWPG wyróżniono drukiem półgrubym (w maszynopisie podkreśleniem).